

PAU FANER: UNA ILLA OBERTA D'IMAGINACIÓ
Isidor Cònsul

Pau Faner, Mal camí i bon senyor. Premi Sant Joan 1992. Edicions 62.
Barcelona, 1993.

Paula Francès és un dels personatges femenins de la darrera novel·la de Pau Faner, Mal camí i bon senyor. Al llarg del relat esdevé una de les models que posen per al pintor protagonista i una de les dones que el mateix pintor creu, per un temps, que estima. L'originalitat del personatge, a mig aire entre una dona convencional i una musa exquisida del món de l'art, és la capacitat que té de fugir volant del llit conjugal, nit rera nit, per acudir a l'estudi del pintor Jaume Blau on posa, nua, per a quadres carregats de fantasia. Quan el marit, astorat, descobreix els vols nocturns i la metamorfosi de la muller en au rapaç, l'encadena primer, li construeix una gàbia d'or, després, i acaba matant-la d'un tret la nit que la deixa en llibertat perquè voli a l'estudi del pintor.

Paula Francès no és cap personatge simbòlic ni crec que la fantasia desbordada de la novel·lística de Pau Faner s'hagi de raonar amb els jocs de mans de la simbologia. De tota manera, la idea de volar cap a altres mons, ni que sigui amb l'esperit, i la fugida o l'enlairament cap a realitats de la fantasia, sí que són el component més genuí de l'obra de Pau Faner. Una volada que s'acomboia en les ales de la imaginació i que el mateix narrador, d'altra banda, atribueix a una essència d'insularitat: Escric perquè m'agrada, comentava en un paper del mes d'abril, on afegia, de torna, la importància personal d'escriure per la necessitat de fugir del clos tancat d'una illa mitjançant la imaginació.

Per un altre costat, l'estudiós Joan Cantavella, que segurament és qui coneix millor els sargits interiors de l'obra de Pau Faner (vegeu, dins de

"Lletres Menorquines", el volum Els arriscats treballs de Pau Faner) apunta també el fet de la insularitat, com a característica fonamental del narrador. I segons que diuen els entesos, la insularitat, o tenir un esperit illenc, implica sobretot una manera particular de viure i entendre la vida. En el cas de Pau Faner és una ànima arrelada al món que li és propi, que pràcticament no abandona mai de manera física, però del qual mira d'enlairar-se per mitjà de l'art, a cavall d'una imageria fantasiosa i aconduït pels fils més barrocs de la imaginació.

Així doncs, Paula Francès, la dóna ocell que vola des d'un llit conjugal més aviat prosaic fins al neguit torbador d'un estudi d'art, no és, segurament, símbol de res. De tota manera, com a imatge paral·lela, sí que pot ajudar a entendre la necessitat d'un tarannà illenc que, interiorment, necessita cavalcar pels horitzons de la fantasia. La paradoxa dels anhels de volar en un esperit ancorat en la terra menuda d'un món petit i envoltat de mar.

A LA RECERCA DE L'ART

El fil argumental de Mal camí i bon senyor és més aviat senzill i segueix la trajectòria d'un pintor de Ciutadella, Jaume Blau, la dèria del qual és posseir la bellesa i plasmar-la de manera inesborrable damunt un llenç. La història és ambientada en el segle XVIII i rera l'afany impossible de posseir-la, la bellesa, Jaume Blau marxa a París, torna a Menorca i acaba viatjant per la pell més artística d'Europa: Londres, Venècia, Florència i Roma. La ficció argumental no presenta gaires complicacions perquè l'autèntic coixí de la novel·la són les històries i els detalls marginals, la fantasia barroca que acompanya els personatges, els cops d'efecte d'algunes anècdotes i les rampellades imaginatives de nombroses accions: muses etèries que acompanyen el pintor, metamorfosis de personatges, pintures que tenen vida, fantasmes de l'antigor que intervenen en la vida del present, éssers que es

passegem amb el cap a la mà i una llarga rècula de matisos imaginatius és impossible d'enumerar.

L'ENCERT DE L'OFICI

També és cert que els lectors amb criteri racionalista i gustos acostats al realisme es poden trobar, d'entrada, un pèl orfes d'agafadors o massa perduts en un oceà de fantasies. Llavors, però, queda l'estratègia d'arrecerar-se en l'estil, en l'ordenació dels maons i en la capacitat de deixar-se seduir per una llengua emprada amb destresa i enginy. Diuen que escriure només consisteix a posar una paraula darrere de l'altra. I és veritat. A la pràctica, però, aquesta ordenació dels maons es converteix en una de les proves més selectives de l'ofici d'escriure. I els patafis i bunyols amb què hom ensopega massa sovint ho testimonien fefaentment. A mena de confessió personal, no em fa res de manifestar que, com a lector, em trobo més còmode amb la literatura que pot apamar-se amb criteris racionalistes. Vull dir que més aviat em feia mandra enfilar camí per les tres-centes pàgines i escaig de Mal camí i bon senyor, entre altres raons perquè intuïa que els voravius de la ficció no m'interessarien gens. Ara, però, arribat a la fi del viatge confesso que no me'n penedeixo gens. La història que s'hi explica continua deixant-me indiferent, però un grapat de pàgines són una delícia per a l'hora del lector. Una llepolia d'estil, de saviesa narrativa, d'ús de llengua, de capacitat de sorprendre i d'harmonia literària.

Potser en el seu conjunt, la novel·la es pot entendre com una poètica o una reflexió personal. Tal volta s'hi podrien rastrejar altres paral·lelismes sobre l'art, i encara més tenint en compte que Pau Faner també pinta i que les millors pintures de Jaume Blau són d'una fantasia desfermada. Tant li fa. A mi la novel·la m'ha interessat, ras i curt, per la gràcia de l'ofici i l'encert tècnic de la narració.

Isidor Cònsul